

Мониторинг върху комуникацията на институциите за пандемията относно (не)наличието на специфична информация, адресирана към мигрантите и бежанците

С цел анализ на комуникацията на институциите за пандемията относно (не)наличието на специфична информация, адресирана към мигрантите и бежанците по време на пандемия, най-удачно би било да се разгледа Националната Стратегия по Миграция на Република България 2021 - 2025, тъй като това е документът, който цели да обхване всички установени и планирани политики в управление на миграцията у нас.

С решение на Министерски Съвет от 25-ти март 2021 година е приета новата Стратегия по Миграция на Република България 2021 - 2025г. Това е ключов стратегически документ от национална важност и европейско регионално значение, защото разглежда гарантирането на успешно управление на миграционните въпроси от страна - външна граница на ЕС. Внимателен прочит на стратегията би изяснил *кои са новите елементи в този стратегически документ и до каква степен той разглежда политики за смекчаване на негативните последици от избухналата пандемията Ковид-19*. Последната оказва силно влияние върху мобилността, но и зададе необходимост от бърза адаптация към новите условия на живот, в който мигрантите са една от най-уязвимите обществени групи.

Динамиките и резките промени в миграционните вълни към Европа обясняват съществените разлики в контекста, в който се формулират последните две национални стратегии в областта на миграцията. Новата стратегия е разписана в *период на постмиграционна криза* (Анна Кръстева, 2020), който се характеризира със значителен спад на молбите за убежище и международна закрила в сравнение с периода между 2014 и 2017 г. Появата на Ковид-19 също повлия на миграционните течения предвид факта, че беше наложен стриктен контрол на границите, което значително затрудни придвижването. Стратегията за предишния период 2015 - 2020 г. акцентира върху политиките за сигурност и граничен контрол. Причината за това до голяма степен е, че тя се формулира като следствие от значителното нарастване на миграционния поток през 2013 г., когато на входа на българо-турска граница са установени 6 пъти повече граждани на трети страни в сравнение с предходната година¹. За сравнение през 2012 г. там са задържани около 1700 мигранти.²

Новата стратегия заявява необходимостта от “всеобхватен подход” в миграционната политика, който да съчетава както контрола на границите и механизми за връщане, така и ефективна политика за предоставяне на убежище на лица, търсещи международна закрила и осигуряване на законна миграция. С тази заявка се прави опит от страна на българските институции за възприемане на принципа за баланса в страните от ЕС между солидарност и отговорност, заложен в предложението за Нов

¹ Национална Стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията 2015 - 2020, стр. 16

² БТВ Новините, “В България са хванати над 1700 нелегални мигранти
<https://btvnovinite.bg/amp/bulgaria/v-balgariya-sa-hvanati-1743-nelegalni-imigranti.html>

Пакт за миграция и убежище от 2020 г. Последният цели да увеличи общественото доверие в политиките за управление на миграцията на общо европейско регионално ниво, въпреки че към момента няма съгласие между страните членки на ЕС за неговото одобряване.

Новоприетият стратегически документ затвърждава значителния опит, придобит през изминалите години, в който българската държава премина от необходимостта от бързо адаптиране към ситуация на безпрецедентна миграционна криза до установяване на работещи механизми. Отбелязването на цялостен напредък в управлението на миграцията е в резултат на подобрените условия за настаняване и прием в съответствие с международните стандарти, повишаването на капацитета на служителите в държавните служби в сектора миграция и подобряване качеството на производството за разглеждане на молби за международна закрила.

В сравнение с предишната стратегия в новата се поставя акцент върху двустранни спогодби и “стратегическо партньорство” между България и отделни държави освен в областта на трудовата миграция и в справяне с незаконната миграция. В тази насока страната си е поставила за цел осъществяване на по-активен диалог с Пакистан и Афганистан, основан върху споразумения за сътрудничество на ЕС. Специално е разгледана перспективата на миграцията и мобилността в контекста на отделянето на Обединеното кралство от ЕС. Стратегията потвърждава в общ план установяването на национална правна рамка, касаеща влизането и пребиваването на британски граждани в България. По отношение на сътрудничеството с неправителствени и международни организации те са споменати в новата стратегия за пръв път изрично като част от координационна мрежа с ясно разпределени компетенции и функции. Представени са дейностите на Български Хелзински Комитет, Български Червен кръст, Международна организация по миграция (МОМ), Върховният комисариат на ООН за бежанците, Каритас Република България и Центърът за хора, преживели изтезания – АСЕТ.

Трябва да се отбележи, че новата стратегия отразява стремеж към изчерпателно формулиране на правната рамка в многоаспектното управление на миграцията. Споменати са 11 допълнителни законови източници, сред които някои ключови закони, като например Закон за трудовата миграция и трудовата мобилност, както и наредби, правилници и споразумения като Наредбата за реда за предоставяне на посреднически услуги от Агенцията по заетостта на чуждестранни работодатели за наемане на работа на български граждани; Споразумения за обратно приемане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни на двустранно ниво и на ниво ЕС; Двустранни спогодби за регулиране на трудовата миграция. Ясно идентифицирана е още ролята на някои държавни институции, чиято дейност е свързана пряко с мигрантите в страната. В глава III “Институционална и правна рамка” за пръв път се споменава Национален център за информация и документация - държавна агенция, която признава дипломи и квалификации. Тя е от изключителна важност за бежанци и мигранти с оглед на осигуряване на непрекъснато образователно и професионално развитие, както и включване в пазара на труда. Сред институциите са споменати и Регионални управления на образованието в 28 области на страната и обособената Дирекция „Приобщаващо образование”. Включването на последните две институции отразява успешните законови промени за осигуряването на условия за своевременно приобщаване на бежанци и мигранти в образователните институции на Република България.

Проблемът с недостига на подходящи кадри и нуждата от нова работна ръка за българската икономика, идентифицирани в предишната стратегия, е по-задълбочено анализиран в новата стратегия. Посочват се конкретните проблеми пред привличането на граждани от трети страни с необходимите за българската икономика квалификации. Фокусът е върху облекчаване на административните процедури за достъп до пазара на труда, повишаване на информационната кампания към лицата, които биха се възползвали от възможности за работа в България, както и осъществяване на контрол, който да гарантира законността на трудовата миграция и регламентирано достойно заплащане.

По подобие на предишните стратегии в областта на миграциите и в тази водещият приоритет в управлението на миграцията остава противодействието на незаконната миграция. Стратегията акцентира върху наличието и модернизацията на системи за наблюдение и гранична сигурност, както и върху подобрения капацитет в страната в посрещането на лица, търсещи международна закрила. Специално внимание е обърнато на политиката на връщане на незаконно пребиваващи лица. Не става ясно до каква степен целта за актуализиране на механизми за доброволното връщане, поставена в НСМИ (2015-2020), е достигната, но се набляга на основното партньорство между страната и МОМ. С оглед на изнесените данни от МВР и МОМ за успешни случаи на завръщане в страната подкрепата на МОМ изглежда от ключово значение. През 2017 г. например МВР обявява, 855 чужденци са върнати в изпълнение на програми за асистирано доброволно връщане³, а според статистиките на МОМ за същата година МОМ България е подпомогнала 900 граждани да се върнат у дома.⁴ Стремелът към повишаване ефективността и гъвкавостта на системата за връщане е общ за целия ЕС и е залегнал като ключова цел в Новия пакт за миграцията и убежището.

В новия стратегически документ се подчертават установените в последните години механизми за реакция при посрещане на бежанци и мигранти. Плановите за действие при възникване на подобни ситуации предвиждат ускорена процедура за регистрация, настаняване и произнасяне по молбите за международна закрила, както и още повече усилия в посока на прилагането на успешните политики за приобщаващо образование.

Стратегията обръща специално внимание на категорията на непридружени деца-чужденци в секцията Национални политики в област „Свободно движение, законна миграция и интеграция“. На първо място, стратегията представя случаите и условията, при които едно непридружено дете може да бъде върнато в страната му по произход или трета страна, в която има роднини, с цел събиране със семейството му, но само ако това е в неговия/нейния висш интерес, както и задържането на тези лица само като крайна мярка и за най-краткия подходящ срок. Стратегията застъпва и важни

³ МВР, Миграционна статистика за декември 2017 г. :

https://www.mvr.bg/docs/default-source/planiraneotchetnost/spravka_-december_2017_internet.pdf?sfvrsn=a06f2dd5_2

⁴ МОМ, Доброволно връщане и интеграция

<https://www.iom.bg/bg/content/%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B%D0%BE-%D0%B2%D1%80%D1%8A%D1%89%D0%B0%D0%BD%D0%B5-%D0%B8-%D1%80%D0%B5%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F>

промени, настъпили в българското законодателство, а именно промените в Закона за Чужденците в Република България (ЗЧРБ), които позволяват непридружени деца чужденци, които не желаят да подадат молба за международна закрила или с финален отказ на такава молба да получат разрешение за пребиваване на територията на страната до навършване на 18-годишна възраст.

В рамките на изпълнението на предходната стратегия, Република България извърши важни стъпки за транспонирането, както в законодателството, така и на практика на елементи от ДИРЕКТИВА 2013/33/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 26 юни 2013 година за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила. Съвместно с МОМ България, Държавна агенция за бежанците (ДАБ) при Министерски Съвет откри две Сигурни зони за непридружени деца, търсещи международна закрила и намиращи се в териториалните поделения на ДАБ – Регистрационно приемателен център (РПЦ) гр. София, кв. Военна рампа и кв. Овча купел. Двете зони заедно имат капацитет 238 непридружени деца, които получават 24/7 грижа и подкрепа от екипи социални работници наети и координирани от МОМ, както и психолози и юристи от мобилните екипи на МОМ.

Въпреки горесцитираните важни елементи, в стратегията липсват два основни въпроса, свързани с непридружените деца, търсещи международна закрила в България: (1) промените в Закона за убежище и бежанци (ЗУБ) от октомври 2020 г. с изменението на чл. 25, което определя, че адвокати от Националното бюро за правна помощ ще бъдат назначавани за законни представители на децата; и (2) усилията и подкрепата предоставяна на децата от ДАБ, БХК и МОМ, както и законните представители на децата, с цел тяхното събиране с членове на семейства им в други страни членки на ЕС в рамките на Регламента Дъблин III.

В заключение разглежданата стратегия за периода 2020 - 2025 действително представя подобрена визия за управлението на миграция у нас, но **трябва да бъде отбелязано като съществен пропуск неналичието на стратегия за управление на миграцията в контекста на Ковид-19. Нещо повече - стратегията отдава минимално внимание на въпроса за интеграция на бежанци и мигранти, въпреки че множество организации констатираха, че пандемията изостря изключително много предизвикателствата, пред които последните са изправени. В този смисъл липсва и специфична информация, адресирана към мигранти и бежанци във връзка със социална, здравна и битова подкрепа, която може да им бъде предоставена в контекста на продължаваща здравна криза в глобален мащаб.**

Автори : Ани Райков и Чая Колева

Информационният лист е съставен от „Политическа и гражданска обсерватория: миграция, дигитализация, климат“ (pol-obs.com) в рамките на проект “Овластяване на млади мигранти и бежанци чрез иновативни практики за по-включваща (пост) пандемична и (пост) кризисна България” с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (<https://www.activecitizensfund.bg/>). Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от “Политическа и гражданска обсерватория: миграция, дигитализация, климат” и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.